

Політико-економічний аспект професіоналізації Збройних Сил України

Володимир Троцько,
полковник, кандидат військових наук,
начальник відділу Національного науково-дослідного центру
оборонних технологій і воєнної безпеки України

Олександр Малюта,
підполковник,
начальник відділу Національного науково-дослідного центру
оборонних технологій і воєнної безпеки України

Василь Терещук,
підполковник,
начальник відділу Національного науково-дослідного центру
оборонних технологій і воєнної безпеки України

Лариса Троцько,
старший науковий співробітник
Національного науково-дослідного центру
оборонних технологій і воєнної безпеки України

*У статті розглядаються питання, пов'язані з утриманням
особового складу професійних Збройних Сил з урахуванням
ринкових вимог та економічних умов України.*

Професіоналізація Збройних Сил України, на яку орієнтується керівництво держави, – це тривалий і багатоплановий процес. Досвід багатьох держав, які „пережили” період переходу від призовної армії до професійних збройних сил, свідчить, що досягти мети стрибкоподібним шляхом, протягом двох – трьох років, не вдасться. В деяких країнах з розвинутою економікою і значним воєнно-промисловим потенціалом та відповідними фінансовими можливостями термін переходу складав 18 – 25 років [1].

Одним з найважливіших аспектів переходу Збройних Сил на професійну основу є економічний. Професійні збройні сили є, певним чином, суб'єктом ринку праці. Фактично наймання на військову службу з економічної точки зору мало чим відрізняється від будь-якої іншої галузі господарства.

Метою цієї публікації є дослідження умов забезпечення необхідними

кадрами збройних сил в умовах ринкового конкурентного середовища.

До специфіки кадрового забезпечення збройних сил будь-якої держави належать вимоги до відбору військовослужбовців, які, звичайно, відрізняються від вимог загального ринку праці. До професійних навичок чи знань додаються такі вимоги, як здоров'я, громадянство, віковий ценз тощо. Це ускладнює набір військовослужбовців і робить конкуренцію досить жорсткою.

Крім цього, специфіка військової служби часто виключає можливість служити за місцем проживання, оскільки в місцях виконання завдань не завжди можна знайти необхідну кількість новобранців. За своїм характером військова служба є специфічною формою діяльності не тільки у зв'язку з характером завдань, які належить виконувати, але й через багато обмежень. Відтак це відносить її до категорії важких і небезпечних. Якщо в призовних збройних силах така важка і небезпечна робота виконувалась в примусовому порядку, то в професійних збройних силах цю роботу мають виконувати військовослужбовці на засадах економічних стимулів.

Такими стимулами можуть бути:

- грошове забезпечення;
- інші додаткові види забезпечення (житло, матеріальні засоби);
- система пільг.

Ринок безпосередньо впливає на перелічені стимули. Грошове забезпечення військовослужбовців залежить від економічних процесів, зокрема від рівня інфляції.

Проблема утримання ефективної професійної армії виходить за межі суто економічного забезпечення. Необхідно вирішувати низку питань, які були проблемними в державах, що переходили на професійні рейки. Серед них: забезпечення соціальної перспективи військовослужбовцям і престижу служби, позбавлення від невластивих збройним силам функцій, надання ширших можливостей для просування по службі тощо. Зрозуміло, що в цьому випадку вплив на всю систему військової служби, яка складалася роками, буде значний. Очевидно, зміниться сам тип військовослужбовця-професіонала. Віковий спектр призовників значно розшириться. Зміниться їх ставлення до служби. В цих умовах служба професіоналів вимагатиме набагато більшої фінансової стабільності, ніж сьогодні.

Зменшення фактичної платні з будь-яких економічних причин (інфляція, недовиконання державного бюджету тощо) об'єктивно створюватиме передумови послаблення як морального стану, так і бойового потенціалу. В цьому контексті економічне питання переходить до категорії політичних. Тривале ж послаблення економічних важелів може призвести до розвитку таких явищ, як корупція та пов'язаний з нею розклад системи управління на всіх рівнях. Тому, підходячи до питання створення справді високоефективних, здатних виконувати сучасні завдання професійних

Володимир Троцько, Олександр Малюта

Збройних Сил України, необхідно створити передумови для їх повноцінного економічного, перш за все – фінансового забезпечення.

Першими кроками в цьому напрямі мають бути: вироблення методик утримання Збройних Сил України на основі всебічних соціально-економічних досліджень. При цьому необхідно враховувати економічний стан військовослужбовців у порівнянні зі станом решти населення, а також відстежувати вплив економічних факторів на утримання Збройних Сил і визначати відповідні механізми компенсації.

В цих методиках необхідно враховувати і такий чинник, як регіональна матеріальна диференціація. Нині рівень життя в різних регіонах України неоднаковий. Це наочно видно з державних статистичних звітів [2] (див. таблицю).

Таблиця
Динаміка середньої заробітної платні за перші чотири місяці 2008 року (в розрахунку на одного штатного працівника), грн.

Адміністративна одиниця	Місяці			
	Січень	Лютий	Березень	Квітень
АР Крим	1328	1432	1505	1521
Вінницька обл.	1149	1268	1270	1299
Волинська обл.	1162	1215	1287	1298
Дніпропетровська обл.	1622	1784	1810	1843
Донецька обл.	1745	1873	1916	1937
Житомирська обл.	1155	1238	1289	1319
Закарпатська обл.	1188	1279	1331	1359
Запорізька обл.	1547	1643	1742	1788
Івано-Франківська обл.	1289	1370	1422	1435
Київська обл.	1545	1657	1764	1754
Кіровоградська обл.	1204	1299	1305	1348
Луганська обл.	1509	1618	1665	1706
Львівська обл.	1295	1414	1499	1488
Миколаївська обл.	1370	1429	1497	1552

Одеська обл.	1403	1458	1528	1519
Полтавська обл.	1429	1511	1529	1591
Рівненська обл.	1236	1317	1485	1482
Сумська обл.	1221	1346	1355	1378
Тернопільська обл.	1073	1161	1214	1228
Харківська обл.	1405	1537	1545	1605
Херсонська обл.	1127	1217	1279	1288
Хмельницька обл.	1175	1264	1329	1351
Черкаська обл.	1212	1292	1342	1373
Чернівецька обл.	1148	1226	1295	1316
Чернігівська обл.	1120	1196	1283	1283
м. Київ	2576	2730	2942	3045
Вся Україна	1521	1633	1702	1735

Така диференціація накладає відбиток на становище військовослужбовців у різних регіонах України. Це стосується офіцерів, які є військовими професіоналами. Ті, що служать у великих містах, відчувають матеріальну скруту, витрачаючи на товари і послуги значно більше коштів, ніж їхні колеги, що служать в регіонах України. Як видно з **таблиці**, середня заробітна платня в Києві в 2,5 разу вища, ніж в Тернопільській області. Однак офіцери на однакових посадах та з однаковим військовим званням і в Києві, і на Тернопіллі отримують практично однакову платню. Якщо сьогодні для офіцерів, що прослужили у Збройних Силах України 20 і більше років, така ситуація може бути більш-менш прийнятною, то для молодих військовослужбовців, майбутніх професіоналів, такі умови виявляться неприйнятними при прийнятті рішення про перехід на професійну службу чи продовження контракту. Для професійних Збройних Сил така диференціація стане бар'єром для формування кадрового резерву для служби в окремих місцевостях.

Крім цього, зростання реальної платні в цивільному секторі має враховуватися при матеріальному забезпеченні військовослужбовців. Наприклад, середня заробітна платня лише за перші чотири місяці в Україні зросла майже на 15 % (**діаграма**).

У той же час платня військовослужбовців здебільшого є фіксованою, а реакція на такі коливання відбувається через кілька місяців.

Для вирішення цих питань вже зараз можна запровадити розрахунок

Володимир Троцько, Олександр Малюта

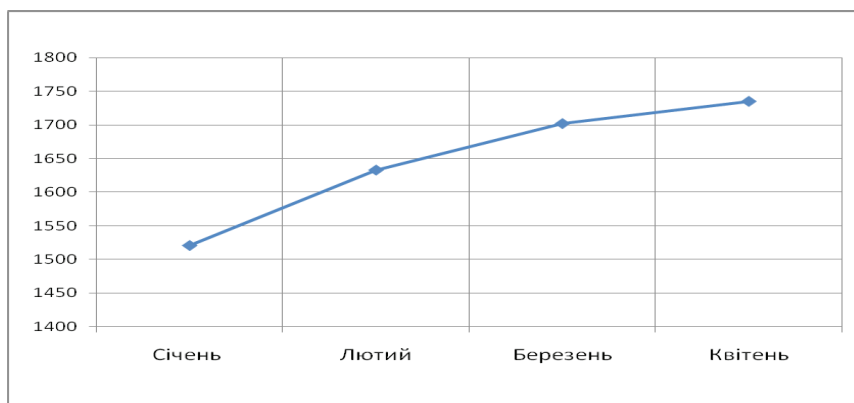
платні з урахуванням поправочних (коригувочних) коефіцієнтів матеріального забезпечення:

$$K = K_c * K_{inf} * K_p,$$

де K_c – середня платня офіцера; K_{inf} – коефіцієнт урахування інфляції; K_p – поправочний коефіцієнт за службу у складних матеріальних умовах, в тому числі і в містах з високим рівнем життя.

Діаграма

Зростання середньої заробітної платні в Україні за січень - квітень 2008 року, грн.

За будь-яких умов, принцип необхідного матеріального забезпечення особового складу професійних Збройних Сил України має дотримуватися беззаперечно. Це забезпечить виконання вимог, які висувуються до цієї нової, за своєю суттю, складової Воєнної організації держави.

Сьогодні час усвідомити, що за гучними заявами про створення професійних Збройних Сил України повинен стояти тверезий розрахунок, який дійсно забезпечить повноцінне функціонування цієї структури. Виділяючи бюджетні асигнування на потреби Міністерства оборони, необхідно усвідомлювати, що проголошена політика щодо Збройних Сил повинна бути відповідальною, послідовною і чітко вираженою. Тільки за таких умов можна сподіватися на позитивний результат в такому складному питанні, як переведення Збройних Сил України на професійну основу.

Література:

1. **Артюх В.** Та модель нової армії, яка вже запрацювала, поверне поняття служби у війську колишнє почесне звання „школи життя” // К.: Вид. МОУ. - Військо України № 04 (04). - 2008. - С. 12 - 16.
2. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/gdn/reg_zp_m/reg_zpm08_u.htm